

DISSERTATIO HISTORICO-
POLITICADe
CONVENIENTIA

Inter

DOGMATA NIC.
MACHIAVELLI

Et

VITAM OLIVERII
CROMVELLI

Protect. Angl.

CUJUS PARTICULAM POSTERIOREM

*Cum Consensu Amplisf. Facult. Philos. in
Regia Academia Aboënsi*

PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO

Mag. ALGOTO SCARIN

Hist. & Moral Prof.

PRO GRADU

Publico bonorum examini D. V. submittit

S:æ R:æ M:tis Alumnus

JOHANNES E. FORSMAN.

V I R O

Admodum Reverendo atque Praclarissimo

MAG. JOHANNI
STRICKER

Ad Ecclesiam Metropolitanam, quæ
Stockholmiae est, Coñministro SENIO-
RI, PATRONO Venerabunda
mente æternum suspiciendo.

BENIGNIOREM istam fortunæ auram,
quæ me diu multumque refocillavit, TIBI,
P. D. M. ac *Tuae Familiae Honestissimæ* quam maxi-
me debeo. In domum enim Clarissimi Viri, Ma-
gistri JOHANNIS POSSIETH, Soceri TUI
cum inter mortales esset indulgentissimi (Cujus, cum
orbe erudito, cineres æterna recordatione veneror)
ante sexennium receptus, non dicam liberalissimi
Nutritii, sed paterna prorsus cura ac benevolentia,
inque multis solidissima informatione, filii instar,
gavissus

gavissus sum; futurumque existimarem, ut eodem
extincto omnis memet emergendi spes penitus de-
stitueret, nisi hæreditatem meæ sublevandæ sortis
ad TE pertinere voluisses, Tuoque in posterum
favore & TU A clientela non indignum judicasses.
Tantis vero *domus Honestissime TUÆ* Tuisque, VIR
Clarissime, non minoribus beneficiis devinctus nec
potui nec debui, quin dissertationem hanc Acade-
micam TUO Clarissimo dicarem Nomini. Levissi-
mam licet, benigne ut accipias submissee precor.
Neque aliud pietatis aut redhostimenti genus suppe-
tit, quod TIBI offerre possim, præter vota ac
preces calidissimas, quibus DEUM jugiter sollicita-
bo, dignetur TE cum omnibus arctiori cognatio-
ne junctis omnigena felicitate beare & tam prom-
tum VESTRUM de me bene merendi studium
cumulate remunerari

Admodum Reverendi & Præclarissimi
NOMINIS TUI

Cultor Observantissimus

J. Forsman.

Civibus inter Stockholmenſes maxime
conſpicuis, Spectatiſſimæ integritatis ac fidei
VIRIS,

D: no TOBIÆ FÄHRMAN
Nutritio æſtumatiffimo.

D: no PETRO BROMAN
Fautori Certiffimo.

D: no JAHANNI Jah. BERG.
Benefactori omni obſervantia colendo.

D: no PETRO EEK
Fautori honoratiſſimo.

D: no PETRO HOLM
Nutritio olim propenſiſſimo

Ob cumulum in ſe beneficiorum, Vo-
bis, PATRONI OPTIMI, pauciſſimas haſce lineo-
las in ſignum grati animi & debiti obſeqvii dicatas
voluit

Spectatiſſimorum NOMINUM VESTRORUM

Culcor perpetuus.

J. F.

D. D.

§. IX.

Postquam in antecedentibus obiter monstravimus Nic. Machiavellum & Oliv. Cromvellum ad communem scopum collimasse, e re est, ut circa artes eundem obtinendi ipsos quoque convenisse porro indicemus. Quemadmodum igitur Machiavellus de principe agere instituerat, sic quoque varios principatum acquirendi modos silentio neque præterire potuit. Et quemadmodum principatus vulgo habetur vel hæreditarius, vel non hæreditarius, ita duplicem potissimum modum eum aucupandi quoque dari agnoscit. In principatu hæreditario, neminem extra familiam principis ad imperii fasces admitti novimus, secus si fiat hæreditarius esse desinit. Ad

D

prin-

principatum autem non hæreditarium, etiam privatum, vel propria virtute & civium favore, vel scelerato ac nefario modo, adjuvante fortuna, provehi recte monet & exemplis, inprimis Agathoclis Siciliae Tyranni, Machiavellus comprobat. Favoris civium verbo duntaxat meminisse ipsi visum est, ut de ceteris, imperium invadendi, artibus, tanquam tyrannico dominatui magis propriis, eo copiosior ipsi differendi facultas suppeteret. Supponit itaque virtute ipsum inprimis excellere, qui ex privato, ut ita dicam, pulvere assurgere studet; quam tamen tantæ molis movendæ vix sufficere putat, nisi simul fortunæ studiosissime obediat & ejus occasionem etiam minimam probe observet. Ut autem fortunam, quam foeminæ assimilât, sibi familiarem reddat, fuisse h. e. juvenili libidine & temeraria fiducia eam subagitari probat (a). Sed quid ineptius & sanæ rationi magis contrarium a Machiavello unquam profer-

proferri potuit? Etiamſi concedendum, audaciam & præcipitantiam nonnunquam circumſpecta cautione feliciorem eſſe, & temere incepta proſperum aliquando aſſequi eventum; quemadmodum de Alexandro Magno Curtius idem paſſim teſtatur & Ol. Cromvellus ſuo nos edocet exemplo; qui niſi præcipiti temeritatis ſuæ calcare desperatam quodammodo fortunam circa Hullam, oppidum Eboracenſe incitare deſtinaveſſet, eo cum perventum eſſet, ut arma capeſſerent rex & Parlamentum, vix unquam de ſceptris Angliæ in poſterum ſibi gratulari potuiſſet. Attamen pietatis & prudentiæ cultoribus ubique hanc incedere viam, impium non minus quam periculolum eſſe experientia olim docuit. Verum priuſquam hæc uberius explicemus, cauſas fineſtiſſimæ inter regem Carolum & Parlamentum exagitatæ diſſenſionis, quam tragica regis decollatio tandem inſequuta eſt, ab ipſo fundamento ad Ol. Cromvelli tem-

pora repetere forsan juvabit, ut series rerum deinceps gestarum eo melius constet, quæ tum inter se, tum in relatione ad suas causas nexu indissolubili implicentur.

(a) Machiavell. Princ. Capp. 1. VI. VII.

§. X.

Fatales, quos magna Britannia superiori seculo passa est motus, (si primam originem quæras) communiter imputari solent duabus in Ecclesia factionibus, Presbyterianorum seu Puritanorum vulgo deinceps Whigs; & Episcopaliū, qui & Semipapistæ, vulgo Torrys dicuntur. Horum nomina tempore Elisabethæ Angliæ reginæ primum audita sunt, præsertim cum multi a Maria papizante expulsi, postliminio in patriam reduces, reformationem ab Elisabetha susceptam non in omnibus probarent: ritus & ceremonias quasdam, nec non Hierarchiam ægre ferrent & omnimodam cum Ecclesia Genevensi conformitatem urgerent. Quæ
displi.

displicentia in apertum schisma primum, mox odia mutua atque animorum distractionem erupit. Et licet Jacobus eo nomine VI. Scotorum rex, qui Elisabethæ successit, convocata Londini Synodo & publica inter dissentientes disputatione indulta, litem componere studeret; & an Episcopatus retinendus vel secus sedulo inquirere videretur, frustra tamen omnia erant. Studia enim partium & odia dissidentium indies augebantur, prætereaque nihil; quoniam acerrimo zelo in gratiam Regis qui Episcopis nimium tavebat, non modo acriter disputatum, sed postremo etiam Episcopis victoria concessa fuit. Qua elati hi Non-Conformistas, Separatistas & Brounistas (ita enim nominabantur quotquot Synodi, id est Cleri actis subscribere recusarunt) erroris arguere & ut regis & monarchiæ infensissimos hostes palam traducere conabantur. Post Synodum etiam Perthensem Anno 1616. celebra-

30
tam, in Scotia, qua multos annos exu-
larant Episcopi, fremente populo & re-
clamantibus multis ex ordinibus, rur-
sus restituti sunt, auctoritate regis Ja-
cobi, qui uniformitatem ecclesiæ, cum
unione & concordia regnorum indissol-
lubili nexu cohærere, urgebat. Exaspe-
rabantur adhuc vehementius partium
animi, cum Carolus I. conflata ab
Episcopis Liturgiam gravissima in recu-
santes sancita pœna, Scotis ubique re-
cipiendam imponeret & Puritanismum
penitus abolendum infausto omine ag-
grederetur. Quid? quod paulo ante
multos quoque ex ordine equestri bonis
ac possessionibus suis vi exuerat rex idem,
quas profligato papismo, ecclesiasticis, u-
tilissimo eorū quorū intererat, instituto &
consensu ereptas, jam per aliquot lustra
maiores suos secure & bona fide tenu-
isse sibi que etiam innoxio hæreditatis
jure deberi posteris prætendebant. Qua-
propter Sacerdotibus per Scotiam tu-
multum ob novam Liturgiam concitan-
tibus

tibus junctas hi quoque dedere manus
 & funestam regi moverunt seditionem.
 Quæ quidem post biennium ad nutum
 Scotorum composita fuit, remanente
 nihilominus fomite omnium insequen-
 tium malorum. Horum præterea ma-
 lorum etiam in causa fuisse diversa &
 plane contraria Jacobi & Elisabethæ
 statum conservandi principia breviter
 & nervose probat Georg. Hornius.
 „Principia, inquit, Elisabethæ duo fue-
 runt, I. Perpetuo defendere partem
 protestantium contra pontificios,
 II. Potentiam Hispanorum quibus-
 cunque posset modis debilitare &
 frangere. Hinc Francis, Belgis, Lusi-
 tanis perpetua contra Hispanos auxi-
 lia tulit. Hæc duo principia statim
 funditus evertit Jacobus, pace facta
 cum Hispano & Protestantibus cala-
 mo quidem, quod etiam privati pos-
 sunt, sed non gladio defensis. Hinc
 paullatim corruptio in aula & ipsa
 Anglorum gens per se bellicosa, desve-
 tudine

35
tudine armorum res novas cupere & affectare cœpit (a). Quod pluribus declarat Pufendorfius (b). Ut taceamus, quod multis persuasum sit, Anglos seditionum ac rerum novarum moliendarum, natura esse studiosissimos. Unde apud historicos Anglia passim audit seditionum, conjurationum & similium quasi domicilium; civilique conspiratione XII. reges & ultra LXXX regis stirpis homines claros brevi tempore ibidem interfectos apud Bodinum legimus (c). Quemadmodum diram immanitatem illam Maria Scotiæ regina morti adjudicata justo sarcasmo quoque perstrinxit (d). Carolus iterum non solum Elisabethæ, verum & Parentis Jacobi consiliis contraria moliebatur; cum ille, uti Pufendorfius; judicat (e) multo aliter ac pater in rem militarem affectus esset; prætereaque imperio populari vehementer infensus & sibi parum constans, ab uno extremo ad alterum faciles saltus faceret & Episcopaliū blandimen-

dimentis ac intempestivis in Puritanos querelis credulas nimium præberet aures, quin & Pontificios mitius quam Puritanos perpetuo haberet. Quo factum est, ut malitiosorum consiliariorum instinctu & jurisconsultorum quorundam Papizantium responsis seductus nova tributa & insolita vectigalia, pro lubitu, imperaret, non convocato Parlamento, quod e diametro cum legibus regni fundamentalibus pugnabat & locum suspicionibus ab utraque parte dabat. Tandem propter conflatum turbidis hisce temporibus æs alienum, Scottorum rebellionem aliasque causas, summa necessitate adactus rex, Londini Parliamentum convocat, sed cum ejus dissolvendi potestate satis imprudenter seipsum exueret, potentiam Parlamenti, quam antea imminutam studuerat, in suum exitium insigniter auxit. Cujus cum regem sero poeniteret facti, indignabundus in Scotiam iter meditatur infelix, Cumque eodem tempore re-

bellio Hibernorum crumperet, inde quoque profectio eadem adhuc amplius populum ab ipso abalienavit. E Scotia quidem Londinum revertitur rex, sed videns populi affectionem multum imminutam mox abiit, & missa in Hollandiam regina, bellum moliri & armamentarium totius Angliæ Hullæ reservatum intercipere frustra tentavit. Hinc rex, qui precarium saltem imperium, incaute licet aversebatur auctor omnium malorū habitus est, in quem subditi insurgere non verebantur; quemadmodū fufius hanc rem exponunt Pufendorfius, Hornius & Hubnerus, ad quos lectorem remittimus. Addat etiam, si placuerit, Observationes Strimesii ad publicas relationes Anni 1723. N:is 19. & 21. & Historiam Gothanam pag. 809. seq.

- (a) Horn, Orb, Imper. p. m. 214. (b) In Introd. ad Hist. p. 254. seq. (c) De Republ, Libr. II. Cap. 5.
 (d) Vid. Cambden. Annal, Angl. A. 1586.
 (e) Lib, Cit, p. 258.

§. XI.

Rex per Hothamum, Hullæ præfectum, aditu prohibitus, urbem tam gravi obsidione tenuit, ut oppidani rebus suis pene diffiderent. Tum vero Oliv. Cromvellus, qui se Parlamento commendatum, ejusque favore promotum cupiebat, memor dicti: *Audaces Fortuna juvat*, opportunum tempus aleas suæ sortis experiundi ratus est. Impertratis igitur a Parlamento duodecim equitibus, media nocte, instar avis castra regis feliciter pervolavit & ad muros recta tendit via. Ab Hothamo statim agnitus, cum commilitonibus, uno tantum amisso, intra mœnia summa lætitia excipitur. Cujus adventus effecit, ut, qui nuper deditionem meditabantur, ad urbem non modo pro virili defendendam Oliv. Cromvelli oratione permoti fuerint, sed excursiones insuper crebras in obsidentes felici cum successu paraverint & brevi regem ad solvendam obsidionem coëgerint. Sic tem-

pori callidissime inserviens Cromvellus, quam fortunæ & audaciæ debuit, expeditione ista suis rebus magnopere consuluit & nomen famosissimum sibi comparavit, urbis enim liberator ipse solus credebatur: Sic ad mentem Machiavelli fuste fortunam urisit & subagitavit, cohortique militari præ aliis præfici dignissimus illico habitus fuit.

Conf. Mach. Princ. p. 215.

§. XII.

Hoc fortunæ afflatu exhilaratus Oliv. Cromvellus magis magisque amorem militum ambire & ardentiori studio militiam colere instituit: cum animo suo procul dubio reputans, militum studio plurimos, ad principatum feliciter erectos fuisse, ut fatetur ipse Machiavellus, & exemplis comprobatur Historia Romana. Etenim qui militem sibi devinctum habent, illi raro non solum periclitantur, sed citius quidquid moliantur perficere renitentesque armis & vi cogere valent. Idcirco etiam, secundum

dum Machiavelli principia, principi, nefario modo, principatum invadenti necessum est e manu sua gladium nunquam deponere. Ad hanc Machiavelliam doctrinam, si militaria Ol. Cromvelli gesta examinentur, eadem haud dissimilia certe invenientur, & hujus hominis præcipuam tyrannidis vel adipiscendæ vel adeptæ salutem in armorum perpetuo exercitio collocatam fuisse apparebit. Erat ipse heroico ac interrito animo, gaudebat vigore ac felicitate agendi prorsus mirabili, & ea propter militibus admodum carus, ut præeuntem eum sequi ejusque nutui parere quasi certarent. Eo enim præsentem ac salvo se victas nunquam duros, manus opinabantur; confirmavitque eos in illa persuasionem proelium Eboracense, in quo inferiores omnino discessissent qui eum sequebatur, vulnerato in primo conflictu Cromvello nisi ipse, obligato vulnere, suis, terga hosti dantibus occurrisset, summum copiarum præfectum,

Comitem de Manchester ad manus re-
duxisset, militem dispersum collegisset
& pugnam renovasset. Quocirca a mi-
litibus ut pater & dux A DEO DA-
TUS colebatur, quasi victricia adver-
sus Scotos, Hibernos & quotquot a regis
steterunt partibus arma perpetuo gessis-
set. Sed ut militantium nec studium,
nec indignatio moderata est: ita pro-
fusa illa benevolentia, qua Cromvellum
amplectebantur, suis cancellis circum-
scripta non mansit; quippe, cum cita-
tus, sese coram Parlamento sisteret, i-
psum armis cincti, ad fores usque, instar
satellitum comitati sunt milites, sua o-
pera haud dubie impedituri, ne, quod
suspicabantur, imperium ipsi eripere-
tur vel causæ alicujus reus ageretur.
Igitur ut militibus vicissim gratificaretur
Ol. Cromvellus, per generum suum
Iretonium, qui membrum Parlamenti
erat, deinceps egit, ut quælibet cohors
per totum exercitum suum haberet
procuratorem, qui sigillatim suæ co-
hortis

hortis curam ageret, & singuli conjunctim Cameram, seu Concilium constituerent. Hac instituta camera summam penes exercitum exsurgere fecit potentiam, quo melius exauctorare pro lubitu atque acta rescindere posset Parlamento, penes quod, his artibus, umbra tantum pristinae auctoritatis relicta fuit. Cujus rei evidentissimum inprimis documentum edidit cum Parlamentum ad novas pacis conditiones Regi ferendas consiliū iniisset & ipse, militū insolentia fretus non tantum impediret institutum illud, verum Regem etiam e manibus Parlamento ereptum hominibus, suis partibus addictis custodiendum assereret. Quo facto ipsi neque difficile erat, absolutum totius reipublicae imperium adipisci, cum, nutu ejus, jura majestatis tantum non omnia administrabantur. Verum ut vulpinam suam astutiam modestiae specie tegeret & legitimo titulo capeffere videretur, illud, quod abhinc aliquot annos exercuerat,

im-

imperium sibi offerri curat, oblatum-
que primum quidem recusat mox
autem, seposito regio, sub ficto
Protectoris nomine recipit, & regia
pompa inauguratur. Ad protectoratum
evectus, armis ulterius dominatum suū
stabilire conatus est. Ideoque mucrones
quibus antea cives appetebantur, jam in
exterorum ora convertit, primum Ba-
tavos infestando, & his victis ac ad pa-
cē compulsis, piratis, Hispanisque
Americanis bellum movendo, ne sine-
ret bellicosam Anglorum gentem otio
torpescere & seditiones in ipsius caput
ciere. Sic maximas semper moliendo
res, ansam & locum sui oppugnandi ci-
vibus præripuit & singulorum animos
suspensos atque rerum eventu occupa-
tos, magistro Machiavello, detinuit.

Mach. Princ. pag. 22. 37. 58. 72. 91.

§. XIII.

Militarem Ol. Cromvelli perlustravi-
mus curam, jam ad religionem progre-
dimur, quæ inter vincula societatis hu-
manæ firmissimum communiter haberi

solet; ideoque propugnaculum magistratus, basis omnis regiminis ac fundamentum legislationis a Platone & Plutarcho nuncupari meretur (a). Hanc quo magis factam rectamque servare student principes boni publici amantes, tanto non ipsos se solum magis tutos præstabunt, subditos in obedientia continebunt, sed internam & externam pacem quoque firmabunt suamque felicitatem commode promovebunt. Quamdiu enim religio ex omni parte integra, salva ac illæsa permanserit, in salvo quoque civitas stabit; labante autem religione, haud raro collabascit & ipsa. Verissime igitur cecinit Palingenius:

Religio generis decus est & gloria nostri
Quæ nos conciliat superis & jungit Olympo (b)

Absit per omnem modum, ut fictum ac simulatum numinis cultum intelligamus, qui ut ut temporariam quandam utilitatem cultoribus adferat, demta larva fucum ad ultimum prodit tamen: Omnia

F

enim

42
enim ficta, ut verbis utar Ciceronis, tan-
quam flosculi decidunt, nec quidquam
simulatum potest esse diuturnum (c.).
Et si homines, virtutis gravitate clari, si-
mulationem detestentur & assentatori-
bus graviter indignentur, quanto ægrius
obsecro! hypocrisin feret summus ille
rerum ac cordium scrutator, qui se nun-
quam patitur decipi. Pessime igitur, nisi
me omnia fallant, principem suum in-
struxit Machiavellus, simulationem &
dissimulationem, etiam in rebus religio-
nem concernentibus commendando;
cum tamen principi Christiano nihil pe-
riculosius & magis detestandū sit, quam
contra religionem facere quidquam, ut
statum conservet & imperium stabiliat;
seu, ut garrit iste impostor, “ pietatem,
,, fidem & religionem semper, actioni-
,, bus licet pessimis obtendere & ita se
,, gerere, quasi eam sancte coleret, ut o-
,, mnibus fucum faciat. ,, Execrandam
hanc doctrinam vix melius quisquam
Ol. Cromvello calluit tamen, qui per to-
tam

tam fere vitam larva pietatis DEUR. fallere conatus est, quid mirum, si homines fefellerit. Certe maximus zelotes, ardentissimus religionis observator & pietatis cultor, licet nihil minus esset, ipsis facile videtur, qui facta ipsius religiosa, ne dicam superstitiosa, intimius non rimantur, sed externis se deludi patiuntur. Ab ipsa enim adolescentia religiosus visus fuit: Nam, quo tempore Episcopalem inhiabat tiaram ejusque obtinendæ spe tumescebat, miram prætulit sanctitatem: bis ad minimum de die templum adiit, genibusque flexis omnium ardentissime orare credebatur. “Lacryma-”
 batur, precabatur, pœnitentiam age-”
 bat, donec sub quinta costa trajecerit,”
 alloquentem(e).,” Eleemosynam mendicantibus quoque large distribuit, addita sæpe hac admonitione: “Pro Regis &”
 reipublicæ salute DEUM precamini.”
 Nec, postquam in turbida discordiarum aqua piscari cœpisset, ulla res tantilli erat momenti, quin eam a nominis di-

vini invocatione ordiretur; belle quidem hoc, si stygius angvis in herba non latuisset. Neminem nisi sacris Protestantium addictum, in numerum militum adscivit. Mane & vespere in castris preces Deo offerendas curavit. Librum precationis in usum militum ipse confecit, & peculiarem militibus Catechesmum, ejus quoque cura impressum, commendavit. Si militi ipsum adire contingerit, rationem redderet religionis suæ. Cives & commilitones ad jejunia, publicas preces ac seriam poenitentiam toties, verbis non minus, quam proprio exemplo exhortatus est, quoties vel cum adversariis confligendum, vel super re gravi aliquod consilium capiendum esset. Ubi nec oblivioni tradendum, quod Hullæ sacerdotis æque ac militis munus obiit, obsessos exhortando & prophetæ instar divinam ipsis promittendo opem, quoniam pro religione & libertate dimicandum esset. In Midlersexia cum certi convenissent delegati, qui pace ac concordia

dia inter Regem & Parlamentum sancita, tumultibus finē imponere curarent; Cromvellus, qui etiam legatione fungebatur, monuit, ne quidquam prius deliberarent, quam summi omnium Moderatoris auxilium ac gratiam implo-
 rassent. Admiratione vero dignissimum quod licet tot adessent Sacrorum ministri, consilii cujus auctor fuerat, ipse nihilominus executor exstiterit. Speciosa hæc omnia sunt, sed larva detracta foetet impietas, uti mox constabit. Ab eo tempore, quo in Anglorum manus a Scotis, certa pecuniæ numerata summa, traditus est infelix Rex & a sævissima gente non ut Rex, sed ut percussor veneficus a carcere in carcerem traductus fuit; protector ille parricida, qui ad eas miseriarum angustias reducti Regis sanguinem, quasi optimum suæ provehendæ ambitioni medicamen, sitiit, de pessima causa diffusus, sanguinolenta cogitata velamine pietatis involvere tum maxime quæsiit. Noverat enim populum Regi, ob religio-
 nis,

nis, quam tentavit, mutationem, maxime infensum esse. Hinc certos judices, seu commissarios suæ factionis, qui, an reus vel insons accusati & objecti criminis esset Rex, examinarent, ipso Christi natalitio eligendos festinavit, simulans ea, quæ DEum & religionem concernerent, negotia ferias ignorare, & libertatem patriæ una cum religione pluris faciendam, quam superstitionem; ita enim ipsi audit sacratissimum hoc festum. Hoc regii sanguinis tribunali instituto, diem 9. Jan. 1649. solennem per totum regnum precibus destinavit. Quo die & ipsum singularem devotionẽ ostendisse, & mendicis, uti credibile, ad magnam multitudinem subordinatis, plus quã 500 Thaleros imperiales erogasse narrant. Idem quoque 26 ejusdem mensis & anni die fecisse legimus. Hæcce machinatus est noster sine exemplo Politicus, ut populo persvaderet Regem propter gloriam DEI & salutem publicam morte plectendum esse: Lataque demum atque publi-

cata iniqua iniquissimorum judicium
sententia, Rex die 30 Jan, non sine hor-
rore exterorum principum, & pene to-
tius orbis stupore securi percutitur. Quan-
tulum vero religionem & pietatem fe-
cerit Cromvellus, testatur inter alia Mu-
sarum sedes, ubi olim ipse juvenis literis
operam dedisset, Cantabrigia, quā fun-
ditus delevit, cujus omnia sacra contu-
meliose habuit, ex divorum ornamentis
partim equorum tegumenta faciens, par-
tim militibus collaria turpiter disper-
tiens. Sacraria in stabula commutavit,
ut cetera taceam, quæ fidem prorsus su-
perant, ubi aræ steterant, loca, in huma-
narum sordium receptacula convertit.
Horrendæ blasphemix : quæ larvatum
hunc hominem conscientiam & religio-
nem ludibrii instar habuisse nos dubita-
re non sinunt.

- (a) Apud Grot. de jure belli & pacis p. 340.
(b) Lib. VII. (c) Lib. II. Offic. Cap. XII.
p. 175. (d) Mach. Princ. p. 71. 72.
(e) Jagers Histor. Eccl. & Civ. Lib. IX, Cap. 5.
Tom. I. p. 763.

Verum uti duarum præcipue in Anglia sectarum meminimus, operæ fortassis pretium erit inquirere, cuinam harum deditus ipse fuerit profanus impostor. Certe odium acerbissimum, quo in regem Carolum & ejus clientes, puta Episcopales ferebatur, Puritanismo addictum fuisse satis superque arguit, & demum impia Puritanorum ope fundamenta jecisse tyrannidis suæ. Nihilominus, ut vir sinceræ pietatis haberetur & majorem sibi compararet famam, pro capite (a) ac patrono novæ & Puritanorum schola prorepentis sectæ, Independentium nempe, sese venditavit, qui in paucis a Presbyterianis alias differunt. Fuit alioquin Independentium secta commune sectariorum asylum & receptaculum, ubi in Anglia sese abscondiderunt Anabaptistæ, Antinomi, Antiscripturarii, Quakeri, Ranteri, Levellerii & ejus modi aliorum perditissimorum hominū colluvies (b), quorū circa dogmata dissen-

dissensiones in suam utilitatem optime
 convertere novit Ol. Cromvellus, qui ce-
 teroquin factiones, inimicitias & diffi-
 dia inter cives alere ac fovere callide sci-
 vit, quoties opportuna daretur occasio;
 ut, vel oppressis inimicis, famam nomi-
 nis sui augeret, vel dissociatis partium
 animis, ipse palmam reportaret, & tertius
 quasi interveniens tela in se invicem vi-
 brantibus servitutis suæ herile impone-
 ret jugū(c). Est hæc doctrina Machiavelli,
 erat hoc primarium politicæ Cromvelli-
 anæ principium: Proinde quamcunque
 sectam suo gaudere sensu, suoque mo-
 do sacra peragere permisit, ut diviso in
 varias sectas populo, omnis coeundi & in
 eum conjurandi facultas præriperetur.
 Et quid dicam de plurimis libris, quos,
 ut amarulenta Eridis poma, dissidii, vel
 excitandi, vel fovendi causa clam vul-
 garat. Sufficit duorum saltem memi-
 nisse, Samariæ Anglicanæ & Prothei
 Puritani: Libri, qui Vulcano consecren-
 tur certe dignissimi. In Samaria sua An-

glicana cives in Regem, quem impio I-
fraëlitarum Achabo assimilat, concitare
laborat. In Protheo aliam rursus, & pla-
ne dissonam inflat tibiam, perjurii insi-
mulando quotquot se Regis auctoritati
& Ecclesiæ Anglicanæ opponere aude-
rent: merito id quidem, sed utinam
ex animo. Sed quis non videt retia fune-
sta Regi tendi, alterutro isto scripto. Dum
certo certius sibi persuadere posset Puri-
tanos & Parlamentarios hoc scriptum
indigne laturos & in Regem gravissime
exacerbatum iri, cum non nisi a Regis
cliente evulgatum suspicari possent. E-
xempla plura adducere opus non est,
cum satis constet Ol. Cromvellum, ho-
minem, Prothei instar, versatilis ingenii
fuisse & pro sua, quam unice quæsit,
privata utilitate cuicunque sectæ adhæ-
sisse.

(a) Inde Rex Independentium quoque audit apud
Jägerum Hist. Eccl. & Civ. Lib. IX. 5. Tom. I.
pag. 763. (b) Hist. Goth. p. (c) Mach. Pr. p. 88.

§. XV.

Quamobrem dominatum suum non

benevolentia & amore, sed metu civium
 quoque muniendum ivit. Cumque sibi
 ut Machiavellico principi h. e. Tyranno
 utilius duceret metui, quam amari, ideo
 neque, nisi deleta legitimi principis stir-
 pe, & interfectis proceribus a cædibus &
 sanguine abstinuit. En genuinam caus-
 sam funestissimæ Caroli cædis! Horret a-
 nimus cogitatione rei! Carolus Stuartus
 modo tanti Regni Princeps, ut maleficus,
 libertatis & Religionis hostis regnique
 proditor vita privatur, ut locus esset
 parricidæ Ol. Cromvello thronum ad-
 scendendi & imperium injustissimum in-
 fontis Regis sanguine stabiliendi. Quid?
 quod percussorem in caput principis hæ-
 reditarii Caroli II. decollati Regis pri-
 mogeniti Filii emere & exteras potesta-
 tes in perniciem ejus sollicitare summo
 studio annitebatur. Catalogum proce-
 rum ac nobilium vi & fraude ipsius inter-
 entorum dare non vacat: Historias adi-
 sis & dellocatos vide Hamiltonios, Mon-
 trosios, Episcopos, Barones, Comites,

plurimos alios. Et quidni lupina ista crudelitate civibus terrorem incuteret, cum exercitum circiter 25000 armatorum ex gente Anglorum & 10000 ex Scotis in illius esse potestate conspicerent, qui militares animos, nervorum instar, quo vellet, flectere optime calluit. Verum pro ut omnis ille, qui metu civium, imperium suum stabilire vult, alios etiam metuat necesse est: Sic ille cum privilegio proditor (a) formidolosus civibus, cives vehementer reformidabat, ita ut omnem curam adhiberet, ne venenoso cibo, potu vel amictu perimeretur. Hinc quindecim domi suæ cubilia pariter adornari curavit, & ne ulli, ne quidem uxori notum esset, in quonam horum pernoctaret, callide effecit (b). Commune omnium Tyrannorum malum & vitæ flagitiosæ asylum: Nempe conscientia obstrepente, quum dormire non possunt scelerati, agitant eos furia, non cogitato modo, sed imprimis consummato parricidio (c).

(a) Jâgers Histor. Eccl. & Civ. Lib. IX. Cap. 5. Tom. I.

p. 763. (b) Les Avantures de Telemaque p. 48.

(c) Curt. Lib. VI. p. 10.

§. XVI.

Supereſt, ut breviter diſquiramus : Annon Ol. Cromvellus nihil prorsus egerit in conſervationem ac utilitatē rei-publicæ Anglicanæ? Quod inficias adeo absolute ire non ſuſtinemus; cum vix ullum tam flagitioſum facinus ſit, ex quo non aliquid boni, ſaltem per accidens proveniat. Et quidni affirmandum nonnulla Ol. Cromvelli facinora uſui fuiſſe rei-publicæ, licet ipſe primario ejus utilitatem pro ſcopo non habuerit? Nullatenus vero tanti facienda, ut a Tyrannidis culpa ipſum liberent, & ea, quæ a Magiſtro ſuo Machiavello didicit, ipſoque opere exſequutus eſt, excuſet. Aſt impia via Principem ad tyrannidem deducto, quid conſilii ſuggerit Machiavellus? Monet ut Principatum bonis legibus, bonis armis, bonis amicis, bonis denique exemplis decoret & corroboret (a). Quā egregie Cromvellus hoc quoque exſecutus ſit, cuilibet obvium eſt: armis enim felicem tota ferme Europa admirata eſt,

54
sicuti Paulo ante diximus. Hinc fœdera
cum potentissimis Europæ principibus
pepigit, imprimis cum Svecis atque Fran-
cis, unde Angliæ haud exiguum accessit
robur. Memoratu quoque dignum est,
litteras ceu ad fœderatum suum, Gl. m.
Carolus Gustavum Svethiæ Regem,
Westmonasterii die 29. Junii 1658. datas,
omnium ultimas esse, quibus, ut Prote-
ctor, suum adposuerit nomen & exteris
Principibus transmiserit. Præterea cum
leges sint quasi imperiorum fulcra, qui-
bus inniti debeant; ita necesse fuit Crom-
vello, mutato regiminis statu, etiam le-
ges fundamentales, vel immutare, vel
novis statutis augere, cum indole novi
principatus sui, quam olim magis conve-
nientibus. Ejusmodi sunt, inter alia
mandata, edicta & constitutiones, vel
instinctu, vel nomine ejus publicata: qui-
bus, cum Monarchico imperio, Regium
nomen proscripsit, Liturgiam abolevit,
Ceremonias circa sacra partim innova-
vit, partim abrogavit; Usus alearum,
refle-

teſſerarum & ſimiliū, omnemque luxum
in victu & amictu ſevere cohibuit &c. U-
tique horum pleraque laudari mereren-
tur, niſi ſimulatorum Ol. Cromvellum
auctorem habuiſſent, qui vel nimix ſe-
ctandæ ambitionis, vel injuſtæ ſuæ do-
minationis fulciendæ inſtituto peſſimos
civium mores apparenter ſaltem emen-
dare ſtudit, ut quædam etiā laudabilis
memoriæ ſuæ veſtigia poſteritati relin-
queret. Patet hoc ipſum ex illa vitæ inte-
gritate, quæ libidinofam illius, quam
antea egerat vitam, ſeqvuta eſt. Quippe
protector factus, tantum ex ſatietate tæ-
dium & ſaſtidium eundem cepit illius
vitæ, ut in libidinofos, ſui æmulos, ut ce-
tera omittam vitia, graviter ac læpe ca-
pitaliter animadverteret.

(a) Mach. Pr. pag. 99.

§. XVII.

Sic levi penicillo non omnia, ſed pau-
ca tantummodo Ol. Cromvelli facinora
& Nic. Machiavelli dogmata tetigi. Me
vero pleraque eorum, quæ de Cromvel-
lo adduxi, Gregorio Leti, Raguenetto
&

Anonymo cuidam, qui in ejus gestis enucleandis sudarunt, debere lubens fateor. Uberiorem selectum facere & plura persequi, utpote qua ratione belluinum, vulpis puta & leonis ingenium pro vicissitudine temporum atque rerum scite permiscuerit, a sententia semel pronuntiata nunquam passus sit semet dimoveri, nec ullo fortuito casu & evenu mutari, prout a Machiavello ista quoque & alia longe plurima docentur (a), propter tennes ingenii vires, maximam, qua urgeor, temporis angustiam & sumtus, quorum praecipua mihi ratio habenda sit, non licuit. Eapropter B. L. enixe rogatum cupimus, innoxium conatum benigna fronte aspicere, candide interpretari & nobiscum seria ad coelestia fundere vota velit, ut pro summa sua benignitate imperiorum Stator & conservator ille Summus & Justissimus protegere ac conservare dignetur regna, respublicas, civitates & omnem denique majestatem, imperantes ac parentes singulaque singulorum ordinum membra a consiliis Machiavelli & artibus Cromvelli.

(a) Conf. Mach. Pr. p. 37. 70. 73. 80.